

Характеристика основних конкурентоспроможних переваг потенціалу підприємства

Чернелевська О.Л., к.е.н. доцент

Михайленко О.В., к.е.н. доцент

Національний університет харчових технологій

Вступ.Актуальність проблеми підвищення конкурентоспроможності економіки України обумовлюється значним відставання економіки України за своїми кількісними та якісними макроекономічними параметрами не тільки від розвинених країн світу, але й від колишніх союзних республік. В умовах, коли світ стрімко змінюється, Україна залишається слабо підключеною до світових потоків капіталу та інновацій. Розроблення механізмів вирішення національних проблем в свою чергу потребує використання сучасних економічних технологій і перетворення у дієвий механізм постановки та реалізації урядових завдань.

Стрімкий розвиток господарських процесів, інтенсифікація проявів глобалізації змушує країни по-новому поглянути на конкурентне середовище національних економік. В умовах ринкових відносин відбувається зіткнення інтересів різних країн, але економічний вигравш отримують лише ті, що мають сильні конкурентні переваги. Однією з основних економічних категорій сьогодення є конкурентоспроможність, що в загальному вираженні показує здатність до конкуренції на тому чи іншому ринку [5].

Конкурентоспроможність економіки, методи її виміру та визначення зв'язку із динамікою зростання на різних етапах економічного циклу вже не перше десятиліття перебувають у центрі уваги економістів та політиків, адже в залежності від якості тих чи інших оцінок та ступеня їх відповідності реальній економічній ситуації визначається ґрунтовність стратегічних рішень на макро- та мікрорівні.

Дослідження суті теоретико-методологічної бази конкурентоспроможності відображені в працях українських науковців, серед них Я.Б. Базилук, Я.В.

Белінська, І. Бідзюра, О.Г. Білорус, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, Б.В. Губський, Я.А. Жаліло, Б.Є. Кваснюк, А.К. Кінах, І.В. Крючкова, В.Є. Новицький, Ю.М. Пахомов, В.П. Семиноженко, О.А. Швиданенко, О.С. Шнипко та інші. Вагомий вклад у формування понятійного апарату конкурентоспроможності внесли такі зарубіжні вчені: росіяни В.І. Відяпін, А. Воротніков, А.В. Єрмішина, Н.Я. Калюжнова, В.В. Меркушов, К.А. Парахін, В.Н. Парахіна, Ю.К. Перський, А.З. Селезньов, І.А. Спірідонов, М.В. Степанов, Р.А. Фатхудінов, Б.А. Чуб, Л.С. Шеховцева, європейці Т. Джейдер та М. Ханууз, японець КенічіОмає, американський вчений М. Портер.

Результати дослідження . Розрізненість та сегментація уявлення про якісні показники конкурентної боротьби можуть спровокувати нову хвилю невідповідності трактувань та заміщення. З наукової точки зору запровадження загальноприйнятого терміна для вираження суті "конкурентоздатності" та уточнення понятійного апарату є основою для правильного аналізу та коректних висновків.

Конкурентоздатність - це ефективність реалізації наявних конкурентних переваг рівня розвитку макроекономічної системи, які дають підстави очікувати стабільне становище країни у світовій економічній системі: в потоках товарів, капіталів, інформації, інновацій, ринку праці та інших ресурсів і забезпечують статус країни-учасника глобальних інноваційних процесів формування «економіки знань».

Економіка розвивається, проходячи через певні стадії, які створюють потенціал для досягнення високого рівня конкурентоздатності, саме вони змушують країни вживати зусилля в цьому напрямку.

Найбільш важливі умови руху країни до нових стадій показані на рисунку.

Рис. Класифікація основних умов руху країни до нових стадій

Названі фактори необхідні не тільки окремо. Діючи в комплексі, вони підсилюють один одного. Удосконалювання вимагає безперервного розвитку спеціалізації факторів. Одні ці умови однак, не забезпечують автоматично піднесення економіки, поки відсутня належна мотивація. Взаємозалежність усіх складових процесу вдосконалення означає, що необхідна одночасно присутність усіх цих чинників. Наявність слабких зв'язків між ними стримує темпи економічного зростання.

Роль держави визначається вибором напрямків економічної безпеки та визначення напрямків державної підтримки. Якщо державна політика й стратегія фірм не відповідають вимогам економічного прогресу, це може виявитися серйозною перешкодою руху вперед як національної економіки в цілому, так і окремих фірм.

Згасання конкуренції, запізнювання зі створенням нових факторів, падіння мотивації й погіршення якості попиту - усі ці явища ведуть до зниження швидкості модернізації й відновлення. Процес розвитку кожної країни унікальний. Набір галузей і траєкторія, по якій економіка проходить через стадії росту, є відбиття унікальних обставин і національних особливостей кожної країни, у тому числі її власного шляху.[3]

Галузі, що забезпечують стартові позиції для розвитку економіки більшості країн, цілком залежать від природних багатств. Країни, багаті природними

ресурсами, мають сталі міжнародні позиції, що опираються на використання природних ресурсів

Залежність від природних ресурсів ставить країну перед загрозою її виснаження, відкриття нових родовищ в інших країнах або технологічні зміни, які можуть привести до скорочення або вичерпання потреби в даному виді ресурсу.[2]

Виділення стадій зростання конкурентоздатності являє собою метод дослідження, яким ми прагнемо скористатися, щоб обговорити характерні риси й перспективи розвитку економіки. Очевидно, що економіка, як і окремі галузі, аж ніяк не статична. Економічне зростання являє собою рух у бік появи джерел конкурентних переваг.

Проблеми економічного розвитку широко висвітлені в літературі. Особлива увага при цьому приділяється процесу руху економіки від аграрної до індустріальної й постіндустріальної стадій та зміні поглядів і інститутів, що супроводжує цей процес.[4]

Рівні економічного розвитку різних країн можна представити у вигляді деякого ряду стадій розвитку конкуренції. Можна виділити шість особливих стадій конкурентоздатності національної економіки, що відповідають основним рушійним силам, або стимулам, які визначають її розвиток - це природні ресурси, переробка, інвестиції в виробництво, інновації, масштаби бізнесу і розподіл багатства.

Конкурентоздатність на основі доступу до природних ресурсів передбачає, що всі національні галузі, що мають доступ до природних ресурсів, досягають своїх переваг у конкурентній боротьбі майже винятково завдяки обмеженому ресурсу.

Конкурентоздатність, що базується на виробництві та глибині переробки природних ресурсів характеризується закупівлею сучасних технологій, які поставляються безпосередньо іноземними фірмами, які або мають у країні свої представництва, або укладають із місцевими фірмами представницькі угоди.

Для цієї стадії характерні поява власних наукових баз та університетів, котрі будуть віднаходити ці національні переваги.

Розвиток конкурентоздатності на основі інвестицій базується на готовності й здатності національних фірм до агресивного інвестування. Фірми вкладають кошти в сучасне устаткування й кращу технологію, які можна придбати на світовому ринку.

Принциповою відмінністю даної стадії від попередньої є можливість і бажання інвестувати в розвиток економіки, що являє собою більш стійку базу конкурентоспроможності. Технології виробничих процесів творчо поліпшуються, однак нові не створюються. У той же час коло галузей, у яких національні фірми проявляють високу конкурентоздатність, тут набагато ширше, ніж на попередній стадії. Ініціативу в досягненні конкурентоздатності на основі інвестицій проявляють, як правило, кілька національних галузей, а потім процес поширюється на інші галузі.

Розвиток конкурентоздатності на основі інновацій характеризується сукупністю галузей, у яких національні фірми можуть успішно конкурувати, суттєво розширюватися, а базою для конкурентоздатності галузей служать особливості природних умов та історичного розвитку країни. Зростає різноманітність споживчого попиту у зв'язку зі зростанням особистих доходів, підвищенням рівня освіти й прагненням до комфорту, а також завдяки стимулюючій ролі внутрішньої конкуренції. Зайняття лідируючих позицій національними компаніями на світових ринках у ряді галузей також веде до появи в країні великого виробничого попиту. Постійна поява нових фірм підтримує жваву внутрішню конкуренцію в багатьох галузях, прискорюючи модернізацію й відновлення виробництва. У країні розвиваються галузі обслуговування світового класу. Забезпечення конкурентних переваг за рахунок сировинних переваг стає усе більш і більш рідким явищем. Тепер не володіння сировиною а, навпаки, нестача її сприяє зростанню конкурентоздатності, впровадженню нової техніки і технології. Відбуваються стрімке зростання числа наукових установ і організацій інфраструктури. Виникають нові

механізми формування й безперервного вдосконалювання факторів виробництва, усе більшою мірою орієнтовані на потреби конкретних галузей.

На даній стадії національні фірми не тільки застосовують і поліпшують іноземні техніку й технологію, але й створюють нові. Під впливом процесів глобалізації набирають чинності процеси, орієнтовані на стратегії економічного розвитку, які створюють конкурентні переваги у використанні інноваційних технологій на окремих територіях. Одним із стратегічних пріоритетів розвитку країн світу стає формування інтелектуально орієнтованої економіки. Це значить, що стан і майбутнє економіки визначають високотехнологічні підприємства, які створюють нові продукти й послуги, а впровадження технологічних інновацій стає досить важливим фактором прогресу. Інтеграція у світовий економічний простір вимагає підвищення питомої ваги інноваційної продукції й збільшення обсягів надання високотехнологічних послуг практично у всіх галузях і підприємствах.

Роль держави на даній стадії помітно відрізняється від тієї, яка відзначалася стосовно до попередньої стадії. На цій стадії найбільш ефективні заходи, пов'язані з непрямим державним управлінням, такі як стимулювання створення усе більш прогресивних факторів, підвищення якості внутрішнього попиту, заохочення нових сфер і внутрішньої конкуренції.

Стадія Конкурентоздатності на основі розмірної структури бізнесу, на відміну від попередніх, в остаточному підсумку веде до спаду виробництва, оскільки усе більше і більше виробництв переносяться до тих країн, які перебувають на більш низьких стадіях зростання економіки, та мають великий потенціал конкурентних факторів низького рівня. Ослаблення конкуренції - результат приділення більшої уваги збереженню своїх позицій, ніж їх посиленню, - зменшує зацікавленість компаній у нарощуванні інвестицій і інновацій, а можливість убезпечити себе шляхом впливу на державну політику, яку мають сильні фірми, часто представляє собою суть проблеми. Необхідність якнайшвидшого впровадження нововведень втрачає свою гостроту, як тільки проявляється небажання застосовувати методи конкурентної боротьби.

Уповільнення інвестицій веде до зниження привабливості вкладення грошей в засоби виробництва, а в основному іде інвестування у невиробничі сфери. Зростаюча маса не вкладеного капіталу перекидається на національні ринки капіталу.

Стадія економії на масштабах характеризується повільним, але неухильним рухом до спаду, тому що кількість робочих місць у галузях, здатних підтримувати стійке зростання конкурентоздатності є недостатнім для забезпечення росту рівня життя населення.

Стадія перерозподілу багатства означає, що країна, яка перебуває на цій стадії, стає "країною контрастів". З одного боку, це багата країна з деякою кількістю компаній, що одержують величезні прибутки, і з деякою кількістю багатих громадян, що користуються всіма благами, які можуть бути отримані за рахунок акумуляції національних інвестицій минулих років і доходу від процвітаючих галузей. Фірми використовують свої ресурси для придбання іноземних конкурентоздатних компаній, однак саме від вкладання коштів у конкурентні переваги більш тривалого рівня і залежить успіх базової країни інвестора.

Пошук нової конкурентної переваги повинен починатися з ряду передумов. Спочатку фірми домагаються конкретної переваги, змінюючи основу, на якій вони конкурують. Утримують вони перевагу, удосконалюючи товари, методи і сервіс. Це значить, що треба не тільки більш ефективно використовувати наявні переваги, але й згодом розширювати базу конкурентної переваги.

Збереження високого рівня конкурентоздатності є результатом добре функціонуючого механізму, що включає в себе ряд елементів, які доповнюють та підсилюють один одного. Окремо взятий сприятливий фактор часто дає початковий імпульс розвитку, який в свою чергу створює навколо себе точки росту для інших конкурентних переваг.[149]

Висновки. Високого рівня конкурентоздатності можна добитися в тому випадку, якщо країна має переважне положення в деяких детермінантах або активно їх розбудовує. Однак, якщо країна має лише розвинені базові фактори,

Її шлях до досягнення високого й міцного рівня конкурентоздатності може бути більш довгим. Втрата конкурентоспроможності в деяких сегментах часто є початком виходу на нову стадію розвитку. Необхідність подолати дію окремих несприятливих факторів змусить національні фірми відмовитися від виробництв в стандартизованих, чутливих до коливань цін, сегментах з низькими технологіями, та перейти до більш високих технологій, та використовувати інновації. Саме ця стадія розвитку економіки є самою пріоритетною для всіх.

Список використаних джерел

1. Болдачев А. «Новации. Суждения в русле эволюционной парадигмы» СПб.: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2007.
2. Борисенко З.М. Основи конкурентної політики//Підручник, К:ТАКСОН, 2004.-704с.
3. Конкурентоспроможність і сталий розвиток у глобальній перспективі: зб. наук. праць за матеріалами міжнародної наукової конф.,24 червня 2005 р. / НАНУ, ІСЕМВ [та ін.]. – К.: ІСЕМВ, 2001. – 203с.
4. Селезнев А.З. Конкурентные позиции и инфраструктура рынка России. — М.: Юристъ, 1999. — 384 с.
5. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>